

PATRIMONI FLORA // Xavier Viñas > TEXT I FOTOGRAFIA

Roca Alba: la successió vegetal

En aquest lloc de l'Ardenya, es pot observar un exemple clar de colonització de la roca nua per part de la vegetació. I, a més, hi viu una planta de distribució restringida: la clavellina.

El paratge de Roca Alba és situat al massís de l'Ardenya, justament als contraforts septentrionals de la mateixa serra on es troba la roca basculant de Pedralta. S'hi accedeix des de Pedralta mateix, baixant pel llom de la serra, o bé des del capdamunt de la urbanització del golf de Sta. Cristina d'Aro. En aquest cas, per arribar-hi cal assolir el llom de la carena i anar seguint algun dels corriols fins a enfilarse al més alt dels promontoris rocosos que hi ha pels voltants.

La zona es troba a molt poca distància dels xalets, però, no obstant això, és un lloc salvatge i solitari, caracteritzat per la presència d'una brolla densa de bruc d'escombres.

Aquesta brolla ocupa els indrets on hi ha un cert gruix de sòl, però s'intercala amb moltes clarianes entre les quals predomina, d'una manera gairebé absoluta, la roca nua. Aquesta alternança de brolla i superfície rocosa és molt clara a la carena, però es troba també en relleixos dels vessants, on afloren blocs importants de roca.

La brolla de bruc d'escombres de Roca Alba és una formació oberta a l'entrada del sol

i relativament baixa (d'1 a 2 m), dominada per un conjunt d'arbusts entre els quals cal remarcar el bruc d'escombres, el càdec, el tomaní, la gatosa i el bruc boal. Esparsos, hi ha també alguns arbres, principalment suros, que també són relativament baixos i no arriben a ajuntar les seves capçades per fer una coberta arbòria contínua. Entre les plantes herbàcies, destacarem la presència de llistó, de gram d'olor i de ruda silvestre. Aquesta última és la versió salvatge de casa nostra de la ruda cultivada, una planta medicinal que prové de l'est de la Mediterrània. Té la mateixa olor penetrant i les mateixes propietats, però

és de mida més petita i presenta un color verd-blau característic.

La colonització vegetal de la roca.

Roca i brolla fan un mosaic interpenetrat, perquè la vegetació es fica tant com pot sobre la roca, i, a la llarga, tendeix a recobrir-la. Tot comença quan, directament sobre la roca, hi creixen líquens. De mica en mica, aquests es van fent més grossos i gruixuts, cosa que facilita l'absorció i la permanència, tocant la roca, de l'aigua de pluja. Aigua i líquens van atacant químicament la roca, i això permet la formació d'una capa molt fina d'argiles que, una vegada barrejades amb restes orgàniques mortes dels mateixos líquens, formen una capa de substrat molt prima, en la qual ja poden arrelar algunes plantes de mida petita, anuals o perennes. L'acció sobre la roca i les restes d'aquestes plantes són més importants, i això fa que el gruix de la capa vagi augmentant progressivament i, a la vegada, permet que hi arrelin plantes cada vegada més grosses, com els brucs i els arbusts de la brolla. Però aquesta evolució no es fa a la mateixa velocitat en tota la superfície de la roca,

La clavellina és una planta excepcional que es troba a l'Ardenya.

La clavellina, una planta singular

sinó que en les petites concavitats que pugui haver-hi, en petites cassoletes que han perdut la capacitat de contenir aigua o en esquerdes de la roca el procés avança més ràpidament. I aquí tenim l'origen del mosaic de roca nua, roca amb líquens, pradells d'herbes menudes (interessantíssims des del punt de vista botànic) i brolles que veiem a Roca Alba. A la llarga, quan el sòl sigui prou evolucionat, els arbres es podran anar fent grossos i originar un bosc tancat de suros o d'alzines, com passa en el fondal de la Roca d'en Cama, molt a prop d'aquí.

La successió vegetal. D'aquesta variació progressiva de la vegetació, se'n diu successió vegetal, i, com en el cas de Roca Alba, quan parteix de la colonització de la roca nua, rep el nom de successió primària, tant perquè recorda el primer procés d'ocupació de les parts emergides de la Terra per vegetals sorgits dels mars, com per diferenciar-la del procés de recuperació després d'una malvestat (com podria ser un incendi, un arrasament o una alteració d'origen humà o natural), que és quan rep el nom de successió secundària.

En la visita a l'indret, podrem fer-nos càrrec de totes aquestes particularitats que hem explicat, però, a més, podrem gaudir a pler del paisatge, perquè de la plana del Riudaura fins al mar, l'espai s'obrirà als nostres ulls i quedarà als nostres peus. I, encara, si hi anem a la primavera i ens enfilem a les parts més enlairades, hi trobarem una de les moltes petites joies que guarda el massís: la clavellina, que té l'aspecte d'un petit clavell de mata flonja i curull de flors rosades 🌸

La clavellina, anomenada pels botànics *Dianthus pungens* subsp. *pungens*, és un clavell petit que fa una mata flonja, quasi esfèrica, d'uns 30-50 cm de diàmetre i que creix ran de terra. Té, com tots els clavells, les fulles primetes i apuntades, que li surten de dues en dues de la tija, i en època de florida, a mitjans d'estiu, s'ornamenta amb un gran nombre de flors petites, rosades i amb forma de clavell senzill, que es disposen a la part externa de la mata semiesfèrica i es dirigeixen cap a l'exterior. És una planta rara, endèmica del NE de Catalunya ('endèmica' vol dir que no es troba enlloc més del món) i que

només es coneix a les comarques del Conflent, el Rosselló i l'Empordà. És freqüent en els penyals prop de mar, des de Begur i Sta. Caterina (Montgrí) fins a Cervera, el Pertús, la Jonquera, la Torre de Madeloc i Portvendres. I per les muntanyes del Pirineu més Oriental (puig Neulós i pic dels Quatre Termes) arriba ben bé fins als 1.200 m d'altitud, però aquí s'acaba la seva àrea de distribució mundial. Als botànics, els ha portat molt de temps de corcoll, perquè s'assembla molt a una altra clavellina més freqüent, el *Dianthus pyrenaicus* subsp. *catalaunicus*. A Roca Alba, s'estableix en indrets amb molt poc sòl i poc remenats, generalment a la part més alta de les carenes i en relleixos granítics situats en parets més o menys verticals.

La clavellina és una planta extraordinària, però a l'Ardenya n'hi ha força d'altres, de plantes singulars. Com la clavellina, solen estar lligades als ambients amb poc sòl situats de manera gairebé directa sobre el substrat rocós. Aquests ambients, anomenats codines, són molt freqüents a l'Ardenya a causa de les característiques del relleu i de la roca, i són tan interessants tant quan reben el reg de l'aigua de les pluges com quan, per un d'aquells atzars, estan relacionats amb alguna esquerda de la roca connectada amb la circulació interna de l'aigua en el granit. Solen ser plantes de mida petita, que passen desapercebudes per a la gent no avesada a trobar-les; però hi ha alguna excepció, com ara el lliri *Iris chamaeiris*, que és un lliri de mata baixa (d'uns 20 o 30 cm), que fa, a començaments de primavera, una flor espectacularment grossa, d'un color blau lilós intens o groc i que acompanya la clavellina en les codines seques de Roca Alba i dels entorns. Una altra excepció és el *Sedum andegavense*, que fa com un pinyolet petit i d'un color vermell intens a l'estiu i viu a l'interior de cassoletes que no poden retenir l'aigua. De moment, només se n'han trobat al cap de Creus i aquí.

Tot plegat, paisatge, brolla, roca i espècies singulars, dona al massís de l'Ardenya una riquesa i una originalitat poc freqüents a la terra baixa del NE de Catalunya; riquesa i originalitat que hem de preservar perquè li atorguen un gran interès natural, la qual cosa fa que valgui la pena de descobrir i visitar, perquè gaudirem, segur, d'un munt de sensacions que ens faran apreciar més profundament l'Ardenya com a espai irrepetible 🌸

Detall de la flor d'una clavellina.